

§ 15**Hedersrelaterat våld och förtryck**

Yttrande över stadsrevisionens projektrapport, nr 9 2018,
dnr 3.1.3-86/2018

Beslut

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till stadsrevisionen som yttrande.
2. Utbildningsförvaltningen får i uppdrag att ta fram en handlingsplan för att motverka hedersförtryck
3. Beslutet justeras omedelbart.
4. Därutöver anförs följande

Hedersförtrycket är en av de mest avgörande frihetsfrågorna i vår tid. Alla barn och unga i Stockholms stad har rätt att utveckla sina egna intressen, personlighet och framtid. Skolan spelar en avgörande roll i att upptäcka elever som befaras drabbade av hedersförtryck och lotsa dem till rätt hjälp. Kartläggningen "Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar" som genomfördes i Stockholm, Göteborg och Malmö och som publicerades 2018 visar att cirka 70 procent av utsatta ungdomar anger att de i första hand skulle vända sig till skolpersonal för att få hjälp. Detta belyser skolans centrala roll och gör bristerna inom skolan särskilt allvarliga.

Inte minst är det allvarligt att revisionsrapporten uppmärksammar att det inte alltid är självklart för skolpersonal att göra en orosanmälan på grund av osäkerhet om hur socialtjänsten hanterar ärendet. Detta visar på behov av ännu mer samverkan mellan skola och socialtjänst, både på lokal nivå mellan enskilda skolor, grundskoleområden och socialtjänsten samt på central nivå mellan utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen. I fall där oro finns för att barn och unga kan fara illa ska alltid orosanmälningar göras.

Därför är det avgörande att det finns konkreta rutiner när en lärare, elevhälsopersonal eller annan medarbetare inom skolan misstänker att en elev utsätts för hedersförtryck. Arbetet mot hedersförtryck är komplext och berör en stor mängd aktörer, både flera av stadens förvaltningar och också organisationer och myndigheter utanför staden. Denna komplexitet innebär att en konkret handlingsplan bör komma på plats som stöd till den personal som möter eleverna, och till stöd för de enskilda skolornas organisation.

En sådan handlingsplan bör inkludera skyldigheten att anmäla när ett barn riskerar att fara illa och innehålla riktlinjer för de

situationer som kan uppstå när någon är utsatt eller misstänks vara utsatt för hedersförtryck. All personal måste veta vilka de ska ta kontakt med, när, hur och under vilka omständigheter. Det är också viktigt att säkerställa att eleverna vet var de kan vända sig för att få hjälp och stöd och att de känner sig trygga i att de kan göra det. Skolverkets råd om att konsultera socialtjänsten innan kontakt tas med vårdnadshavarna tas av skolan vid en orosanmälan ska också framgå i handlingsplanen. En god samverkan mellan skolorna och socialtjänsten är en förutsättning för att de barn som drabbas av hedersförtryck ska få den hjälp de behöver. Likaledes är en god samverkan mellan stadens olika förvaltningar gentemot organisationer och myndigheter utanför staden avgörande.

Vidare tar vi också allvarligt på revisionens synpunkter på att det saknas en plan för uppföljning av nämndens arbete med stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Utbildningsförvaltningen anger att de kommer följa upp arbetet i tertialrapporterna och verksamhetsberättelsen.

Uppföljningen är dels viktig för att förbättra de insatser som görs och för att kunna följa arbetet över tid för att kunna avgöra vilka insatser som fått effekt. Det är avgörande att uppföljningen görs enligt den plan som utbildningsförvaltningen angett under 2019, samt att uppföljningen fortsätter på samma sätt under år 2020.

Utöver detta är det viktigt att de kompetenshöjande insatserna ska fortsätta. Kunskap om vilka tecken som kan tyda på hedersförtryck, samt hur man bör agera i den händelse att man i sin yrkesroll kommer i kontakt med någon som är drabbad, är avgörande för att personalen på skolorna inom de olika professionerna ska kunna upptäcka samt agera när barn och unga lever under hedersförtryck.

Ärendet

Förvaltningen redovisade ärendet i ett tjänsteutlåtande från den 28 januari 2019, dnr 1.4.1-10018/2018.

Kommunfullmäktige beslutade i januari 2017 om ett program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Stadsrevisionen har genomfört en granskning av stadens arbete i syfte att bedöma om staden säkerställer att hedersrelaterat våld och förtryck upptäcks, samt att utsatta får stöd och insatser. Utbildningsnämnden har mottagit granskningen för yttrande.

Granskningen omfattar förskola, skola och socialtjänstens barn- och ungdomshandläggning och har avgränsats till hur staden samverkar internt inom den egna organisationen.

Den sammanfattande bedömningen är att kännedomen om programmet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck överlag är tämligen låg i de granskade nämndernas verksamheter, däribland grundskola. Kompetenshöjande insatser har genomförts eller planerats för, men ytterligare insatser behöver genomföras ute i verksamheterna för att säkerställa att utsatta barn och unga både upptäcks och får stöd och insatser i enlighet med programmets intentioner.

Ett liv fritt från hedersrelaterat våld och förtryck är en rättighetsfråga och att upptäcka elever som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck är en viktig uppgift för skolan. Förvaltningen bedömer att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck sker inom ramen för skolans värdegrundsuppdrag och arbetet mot våld i stort. Detta är ett arbete som är pågående, kontinuerligt och långsiktigt. Vidare genomför förvaltningen olika specifika insatser för att stärka kompetens i området i samverkan med andra aktörer.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom grundskoleavdelningen i samråd med avdelningen för stöd kring lärande och elevhälsa samt förskoleavdelningen.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till Stadsrevisionen som svar på remissen. Beslutet föreslås bli justerat omedelbart med anledning av svarstiden för yttrandet.

Yrkande

Ordförande Lotta Edholm m.fl. (L) och ledamöterna Anna Cederschiöld m.fl. (M), Richard Åkesson m.fl. (MP) och Claes Nyberg (C) lade fram ett eget förslag till beslut och yrkade bifall för detta.

Ledamöterna Karin Lekberg m.fl. (S) och Tina Kratz m.fl. (V) lade fram ett eget förslag till beslut och yrkade bifall för detta.

Beslutsgång

Ordföranden ställde yrkandena mot varandra och förklarade sig finna att nämnden beslutat i enlighet med hennes yrkande.

Reservation

Ledamöterna Karin Lekberg m.fl. (S) och Tina Kratz m.fl. (V) reserverade sig mot nämndens beslut till förmån för eget förslag:

Vi föreslår att utbildningsnämnden beslutar följande

1. att förvaltningen ger i uppdrag till samtliga skolhuvudmän i Stockholm stad att ta fram planer och rutiner för hur arbetet mot hedersrelaterat våld ska bedrivas

Under den förra mandatperioden påbörjades ett stort arbete med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm. Bland annat avsattes medel för kompetenshöjande insatser för skolans personal och ett stadsövergripande program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck togs fram. Här är socialtjänsten, skola och förskola oerhört viktiga aktörer för att arbetet ska fungera och unga som utsätts för våld ska få rätt hjälp. I stadsrevisionens rapport om stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck beskrivs hur nämnder och stadsdelar arbetat för att implementera det stadsövergripande programmet. Det framkommer bland annat att förskolor och grundskolor i de granskade stadsdelarna inte genomfört kompetenshöjande insatser kring hedersrelaterat våld i den utsträckning som programmet avser.

Ur de granskade skolorna framkommer brister i beskrivningen över hur arbetet mot hedersrelaterat våld ska bedrivas. Det har inte heller genomförts aktiviteter för att implementera stadens program som adresserar hedersvåld. Det uppmärksammas i rapporten frånvaro av diskussioner om vad hedersrelaterat våld och förtryck innebär, hur problematiken kan ge sig uttryck eller vilka signaler och tecken skolpersonalen bör vara uppmärksam på.

Granskade skolor saknar plan för kompetensutveckling av skolpersonal gällande hedersrelaterat våld och förtryck samt vilken personal som ska på vilka utbildningar eller när detta ska ske. Det framkommer också att det finns en kunskapsbrist som riskerar att begränsa möjligheterna att stötta familjer och elever som lever i hederskontext. Trots anmälningsplikt för skolpersonal, vid fall där barn far illa, har det inte varit självklart att upprätta en anmälan.

Förvaltningen skriver i sitt utlåtande att man under året ta fram utvecklade strategier som tar avstamp i stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt kartläggningen ”Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar”. Det är bra, men vi önskar också att förvaltningen ger i uppdrag till samtliga skolhuvudmän i Stockholm stad att ta fram planer och rutiner för hur arbetet mot hedersrelaterat våld ska bedrivas.

Protokollsutdraget expedierat till:

Grundskoleavdelningen, förskoleavdelningen, avdelningen för stöd
kring lärande och elevhälsa och KF/KS: kansli